

22. Член миссии ВОЗ в Ухане: Китай раскрыл не все данные о начале вспышки коронавируса. BBC News Русская служба. 2021. URL: <https://www.bbcussian.com/russian/news-56056453>.
23. On W.H.O. Trip, China Refused to Hand Over Important Data. The New York Times. 2021. URL: <https://www.nytimes.com/2021/02/12/world/asia/china-world-health-organization-coronavirus.html?searchResultPosition=3>.
24. White House cites 'deep concerns' about WHO COVID report, demands early data from China. Reuters. – 2021. URL: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-usa-idUSKBN2AD0FX>.
25. House Intel Republicans say 'significant circumstantial evidence' of COVID Wuhan lab leak. Fox News. – 2021. URL: <https://www.foxnews.com/politics/house-intel-republicans-say-significant-circumstantial-evidence-of-covid-wuhan-lab-leak>.
26. ВОЗ против вмешательства политиков в расследование происхождения коронавируса. Deutsche Welle. 2021. URL: <https://www.dw.com/ru/voz-protiv-vmeshatelstva-politikov-v-rassledovanie-proishozhdenija-koronavirusa/a-57710950>.
27. Коронавирус: ФРГ и глава ВОЗ усиливают давление на Китай. Deutsche Welle. 2021. URL: <https://www.dw.com/ru/coronavirus-frg-i-voz-usilivajut-davlenie-na-kitaj/a-58286522>.
28. Китай отказался участвовать в расследовании ВОЗ о происхождении Sars-CoV-2. Deutsche Welle. – 2021. URL: <https://www.dw.com/ru/kitaj-otkazalsja-uchastvovat-vo-vtorom-jetape-rassledovanija-voz-o-proishozhdenii-covid-19/a-58587464>.
29. Unclassified Summary of Assessment on COVID-19 Origins. Office of the Director of National Intelligence. 2021. URL: <https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/Unclassified-Summary-of-Assessment-on-COVID-19-Origins.pdf>.
30. China asks WHO to investigate Fort Detrick, UNC bio labs through diplomatic channel. Global Times. 2021. URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202108/1232467.shtml>.
31. Китай назвал ненаучными и лживыми выводы разведки США о происхождении COVID-19. Интерфакс. 2021. URL: <https://www.interfax.ru/world/800671>.
32. Полный текст исследовательского отчета об ответственности США за глобальное распространение COVID-19. Синьхуа Новости. 2021. URL: http://russian.news.cn/2021-12/25/c_1310392375.htm.

УДК 327.82-044.372

ДИСКУСІЯ ЩОДО ПОНЯТТЯ «КРИЗОВА ДИПЛОМАТІЯ»

Н. І. Гринько, І. Г. Паніна

Анотація. Стаття має на меті окреслити розуміння поняття «криза» в сучасних міжнародних відносинах і висвітлити зміст дискусії щодо поняття «кризова дипломатія». Актуальність теми обумовлена постійною видозміною кризових явищ, які створюють нові виклики для дипломатії. Робота спирається на аналітико-синтетичний і порівняльний метод дослідження, які дозволили розкрити суть означених вище категорій. Авторка, характеризуючи наукову полеміку навколо поняття «кризова дипломатія», доводить, що дискусія є ще відкритою і сучасна наука потребує вироблення більш комплексного підходу до розуміння поняття «криза» та «кризова дипломатія».

Ключові слова: криза, конфлікт, кризова дипломатія, превентивна дипломатія, примусова дипломатія.

Вступ. Сучасний міжнародний порядок створює багато викликів для дипломатії. Кризові явища є домінантною та характерною особливістю сучасних міжнародних відносин, що пов'язано з архаїчним характером міжнародної системи. Держави постійно відстоюють свої інтереси та конкурують за лідерство у певних сферах або регіонах, що провокує нові конфлікти й кризи. Глобалізація призводить до того, що кризи впливають не лише на їхніх прямих учасників, а й на уряди інших держав і більшість міжнародних організацій. Отже, не виникають сумніви в актуальності та важливості кризової дипломатії. Метою статті є окреслення розуміння «кризи» у сучасних міжнародних відносинах і висвітлення змісту дискусії щодо поняття «кризова дипломатія».

Основний розділ. Сучасний світ невинно змінюється, тому зміна міжнародного середовища породжує нові підґрунтя для конфліктів. З плином часу, традиційні кризи, породжені міждержавними та внутрішньодержавними конфліктами, доповнилися цілою низкою криз економічних, екологічних чи охорони здоров'я. Трансформація міжнародних криз призвела до зміни підходів, механізмів й інструментів кризової дипломатії.

Відсутність чіткого розуміння понять «кризова дипломатія» та «міжнародна криза» робить наукову полеміку щодо них лише гострішою. Часто дослідники ототожнюють поняття «конфлікт» та «криза», хоча, більшість науковців вважають, що між ними є різниця. Дж. Річардсон у роботі «Кризова дипломатія» визначив три основних типи кризи: різка зміна або поворотний момент, певна категорія прийняття рішень та ситуація з високим ризиком початку війни [1]. Попри певні плюси цього поділу він не є досить актуальним для сучасної системи міжнародних відносин через те, що міждержавні конфлікти є менш поширеними ніж внутрішньодержавні, як з іноземним втручанням так і без нього.

Американський політолог К. Райт стверджував, що конфлікт у міжнародних відносинах є проявом прихованої раніше ворожості сторін. Тобто, під терміном «конфлікт» він має на увазі проміжок часу між зародженням конфліктної ситуації до її піку та вирішення. Своєю чергою, кризу часто визначають подією, як і національного, так і міжнародного рівня, що несе загрозу для акторів в різних контекстах – як від захисту власних цілей, так і до забезпечення власної безпеки [2].

Важливою різницею між цими двома поняттями є те, що кризові ситуації у міжнародній політиці не завжди пов'язані з війною чи загрозою її називанням. Криза Covid-19 є яскравим прикладом цього. Вона стала найбільшою кризовою ситуацією останнього десятиріччя та продемонструвала всі існуючі недоліки сучасної міжнародної системи та спричинила багато загроз для суб'єктів міжнародних відносин, але не спровокувала збройного конфлікту [3]. Наступним аргументом на користь розбіжності цих двох понять є те, що конфлікт може займати довгий проміжок часу, тоді як криза може бути короткостроковою. Кризу часто ідентифікують, як результат відсутності превентивних дій на запобігання на початку ескалації конфлікту [4].

Ф. Вільямс у роботі «Кризовий менеджмент» зазначає про важливість відмежування кризи зовнішньополітичної від міжнародної. У контексті того, що перша – це невідкладна проблема з якою безпосередньо стикається один актор міжнародних відносин, а друга характеризує конфлікт інтересів та період напруженості між кількома суб'єктами міжнародних відносин [1].

Проблемність дефініції поняття «кризова дипломатія» полягає у важкості окреслення меж кризи та визначені конкретного функціоналу цього виду дипломатії. Умовно можна виділити два підходи до розуміння суті кризової дипломатії в теорії міжнародних відносин. Перший підхід має на меті уникнення повномасштабної війни та мирне врегулювання проблеми: кризова дипломатія розглядається як діяльність, спрямована на досягнення миру та пошук консенсусу між сторонами конфлікту. Другий підхід вбачає головною метою кризової дипломатії отримання перемоги. Більшість сил спрямовані на захист цілей та інтересів, що переслідувала сторона у конфлікті. В. Кінтер і Д. Шварц, прибічники цього підходу, зазначили, що кризова дипломатія – це «перемагати кризу, водночас утримуючи її в допустимих межах небезпеки та ризику для обох сторін» [1]. Варто наголосити, що обидві точки зору мають свої недоліки. Через фокусування уваги на одному компоненті кризової дипломатії, вони випускають з уваги інший. Найбільш точне визначення можна сформулювати лише якщо шукати його на перетині обох підходів.

Дж. Робертсон намагаючись окреслити межі кризової дипломатії описав її, як взаємодію між державами і недержавними акторами під підвищеною загрозою системних змін або конфлікту [5]. Це процес, що передбачає прийняття рішень на високому рівні та жорсткий політичний контроль над військовими заходами, тісну координацію між партнерами та союзниками; і чітка сигналізація, щоб уникнути прорахунків і ненавмисної ескалації. На думку дослідника, для успіху кризової дипломатії суб'єкти повинні показувати готовність до компромісу та ставити перед собою досяжні цілі [5].

Спіраючись на кейс Кувейту, Мешал Ахмед Аль Мансур визначив модель кризової дипломатії як процес боротьби з кризою шляхом виконання певних заходів і рішень спрямованих на контроль кризи та зменшення загострення конфлікту за допомогою

комбінації інструментів. Метою автор визначив досягнення цілей держави, збереження її національних інтересів та примирення ворогуючих сторін [6].

Проблема дефініції «кризової дипломатії» також полягає у певній спорідненості цього виду з превентивною та примусовою дипломатією. Дослідники часто, описуючи дипломатію кризових явищ у дефініцію включають і заходи на запобігання ескалації конфлікту на ранніх етапах, хоча ці функції притаманні превентивній дипломатії. Організація Об'єднаних Націй дає таку дефініцію останнього поняття: дипломатичні дії, що вживаються для запобігання переростання суперечок у конфлікти та обмеження поширення конфліктів, коли вони виникають [7]. Прикладом активного використання цього виду дипломатії є діяльність Департаменту ООН з політичних питань і миробудівництва, який забезпечує аналіз конфліктів, планування та підтримку роботи посланців миру, нагляд за політичними місіями [7].

Розглянемо поняття «примусова дипломатія». Вона може бути визначена як «немілітаризований примус» або «використання погроз негативних дій, щоб змусити цільову державу змінити поведінку» [8]. Використання цього виду дипломатії часто супроводжується ультимативними діями спрямованими на досягнення власних національних цілей у ході вирішення конфлікту. Зазвичай превентивну дипломатію використовують на початкових етапах конфлікту з метою досягнення домовленостей та недопущення подальшої ескалації, а примусова дипломатія, зазвичай використовується у етапі загострення конфлікту щоб захистити власні інтереси. Якщо проаналізувати наведені вище дефініції стає очевидним важкість опису кризової дипломатії, адже межі усіх цих видів дипломатії перетинаються у певній мірі, але не варто їх ототожнювати.

Висновок. Отже, професійне використання дипломатії у кризових ситуаціях дозволяє не лише ефективно вирішувати проблему, а й усувати наслідки спричинені нею. Наукова полеміка щодо поняття «кризова дипломатія» є особливо гострою з погляду на кількість конфліктів, їх різноманіття та вплив на сучасні міжнародний порядок. Це пов'язано з різними факторами. По-перше, є два основних підходи до розуміння цього поняття. Визначення запропоноване обома є неповними, через певну односторонність бачення випускаються важливі деталі. Вважаємо за доцільне шукати найбільш точну дефініцію на стику обох підходів. По-друге, наявність превентивної та примусової дипломатії та їхня схожість з кризовою дипломатією роблять важчим окреслення функціоналу останньої. Наукова дискусія є ще відкритою; сучасна наука потребує вироблення комплексного підходу до розуміння поняття «криза» та «кризова дипломатія».

Abstract. The article aims to define the understanding of the concept of “crisis” in modern international relations and highlight the content of the discussion regarding the concept of “crisis diplomacy”. The relevance of the topic is due to the constant modification of crisis phenomena that create new challenges for diplomacy. The work is based on the analytical-synthetic and comparative method of research, which made it possible to reveal the essence of the above categories. The author, characterizing the scientific controversy around the concept of “crisis diplomacy”, proves that the discussion is still open and modern science requires the development of a more comprehensive approach to understanding the concept of “crisis” and “crisis diplomacy”.

Keywords: crisis diplomacy, crisis, conflict, preventive diplomacy, coercive diplomacy.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Avenell E., Dunn D. H. Crisis Diplomacy. *The SAGE Handbook of Diplomacy* / Edited by Costas M. Constantinou, Pauline Kerr and Paul Sharp. SAGE Publications. November 2016, Political Science. P. 462–475.
2. Мальський М. З., Мацяк М. М. Теорія міжнародних відносин: підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2007. 461 с.
3. Веселовський А. І., Александров О. С., Орлик В. В. Вплив пандемії COVID-19 на розвиток глобальних процесів розвитку системи міжнародних відносин: аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-05/covid-i-globalni-procesy-1.pdf>.
4. Brecher M. International Political Earthquakes. Ann Arbor: Michigan Publishing, University of Michigan Press, 2008. PP. 6–28. URL: https://www.press.umich.edu/293883/international_political_earthquakes.
5. Robertson J. The limits of crisis diplomacy on the Korean peninsula. *The Strategist*. Australian Strategic Policy Institute 2018. URL: <https://www.aspistrategist.org.au/the-limits-of-crisis-diplomacy-on-the-korean-peninsula/>.

6. Al Mansour M. A. Diplomacy of International Crises Management: Kuwait Foreign Policy as a Model (A Survey Study). *Asian Social Science*. 2020. Vol. 16, No. 10. Canadian Center of Science and Education. URL: https://www.researchgate.net/publication/345403709_Diplomacy_of_International_Crises_Management_Kuwait_Foreign_Policy_as_a_Model_A_Survey_Study.

7. Prevention and Mediation / United Nations; Political and Peacebuilding Affairs. URL: <https://dppa.un.org/en/prevention-and-mediation>.

8. Hanson F., Currey E., Beattie T. The Chinese Communist Party's coercive diplomacy. International Cyber Policy Centre. 2020. URL: <https://www.aspi.org.au/report/chinese-communist-party-coercive-diplomacy>.

УДК 94:623.438.3"1939/1945":791(47+57)

ТАНКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В РАДЯНСЬКОМУ КІНЕМАТОГРАФІ 1945–1955 рр. (на прикладі фільмів «В горах Югославії» «Сталінградська битва», «Падіння Берліну»)

А. С. Дерев'янка, Є. О. Пшемицька

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей зображення радянської та німецької бронетехніки часів Другої світової війни в радянському кінематографі першого повоєнного десятиріччя. Джерельна база представлена кінострічками, що зумовлено специфікою дослідження. Методологічною базою роботи є принципи історизму та неупередженості, методи: хронологічний, історико-порівняльний, контент-аналізу. Обґрунтовано використання зображень техніки для створення візуального образу війни, підтримку наративу про непереможність Червоної армії. Встановлено, що оскільки в радянському кінематографі 1945–1955 рр. залучалась бронетехніка, яка приймала участь в бойових діях, і у зв'язку з тим, що це було перше повоєнне десятиріччя, неточності у зображенні танків відсутні. З'ясовано, що помилки зустрічаються під час співставленні хронології подій та зображеної бронетехніки.

Ключові слова: Друга світова війна, танк, радянський кінематограф.

Дослідження радянської історії неможливе без використання візуального типу джерел, які не лише фіксують та передають, а й інтерпретують та конструюють дійсність. Цінність як історичне джерело становлять художні кінострічки. Ігровий кінематограф пропонує власний образ реальності, може бути віддзеркаленням суспільства, оголювати його внутрішню сутність. Радянські художні кінофільми є не лише твором мистецтва, свідченням епохи, а й засобом пропаганди. У радянських кінострічках 1945–1955 рр. тема Другої світової війни була на першому місці, у тому числі, сюжети присвячені битвам, операціям. Аналіз зображення радянської та німецької бронетехніки часів Другої світової війни в радянському кінематографі 1945–1955 рр. дозволить краще осмислити та висвітлити візуальний образ війни в повоєнному СРСР, сприятиме кращому розумінню політики радянської влади в кіномистецтві.

Мета полягає у з'ясуванні особливостей зображення радянської та німецької бронетехніки часів Другої світової війни в радянському кінематографі протягом 1945–1955 рр.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період повоєнного десятиріччя 1945–1955 рр. та обумовлені тим, що з 1956 року починається зміни в кінематографі СРСР, у зв'язку з політикою «хрущовської відлиги».

Історіографія дослідження представлена роботами українських, радянських та зарубіжних істориків присвячених бронетехніці Другої світової війни, битвам, особливостям роботи післявоєнного радянського кінематографа.

Джерельна база представлена переважно художніми кінострічками, що зумовлено специфікою дослідження. Для аналізу та співставлення техніки застосовуються фотографії часів війни з місць битв.

Робота базується на принципах історизму та неупередженості, при написанні роботи були використані загальноісторичні методи: хронологічний та історико-порівняльний. Дані методи дозволили дотримуватись чіткої хронологічної послідовності у висвітленні матеріалів, порівняти зображення радянських та німецьких танків, співставити події та